

SZOMORY EMIL.

Látogatás kövesgyüri lovag Freystädler Jenő pasánál,

Páfrány-uti villájában

A Páfrány-utott van valahol messze Budán, ahol a főváros lassanként véget ér. A 83-as villamos utolsó megállója a Nagyhídnál, a hipótmezei végállomás előtt, ahonnan már csak gyalog- és kocsit vezet Hildgkut, Mártíremete irányában. Gyönyörű vadregényes vidék ez az óbudai hegyek alján, ahonnan eljátszani a Hármashatárhegyre, a Rózsa dombra, Budapest felhalmozott természeti szépségeire, amellyel a mi fővárosunkon kívül egyetlenegy metropolisa a világnak sem veledkedhetik. Amint a hólepte vidéken, meredek utakon csilingelve kapaszkodik fel a villamos, az utasnak már nem is az az érdeke, hogy *alig egy félórától* ez előtt hagyta el a Margit körutat, a Széna- és Széll Kalmán teret, hanem hogy távoli hegyvidékeken zökötöl vele a nagyvasut, a Mátra vagy a Tatra lábánál. Csak persze, itt más a világ, jobbról balról kiépített házsorok, földszintes épületek, emeletes villák és paloták, melyek gondosan elzárt ablakaiból a lámpák fénye aranyárgán szűrődik keresztül a téli estébe. Borzasztó hideg van, az utvonalon végig *alig lehet látni embert*, azokat főként, akik csomagokkal megrakottan most szálltak le a villamosról és szapora léptekkel igyekeznek hazafelé. És néhány utkarparó bepólyázva mindenféle rongyokba, amint a járdákat, a kocsitakat igyekeznek megszabadítani a ráfagyott hótól, mely a téli, déli napsütésben olvadozni kezdett.

Nyáron isteni lehet itt a fák és mezők zöldjében, pompázó virágok illatában, a nagy hétyvégi zárandoklatokkal a messzi budai hegyek felé, amikor minden az életet, a virulást hirdeti. De ilyenkor, *tizenkét fokos hidegben*, amikor csak *egy lehet a sikos utakon* egy lépést tenni előre, hogy minden harmadiknál visszacsuszik az ember, amikor a Nagyhídról a Páfrány-utig vezető kátskarinós utakon egy élő lélekkel nem találkozunk, ennek az egész téli kirándulásnak, amennyiben nem hópályát keres valaki a sítálpak alá, nincsen üdítő varázsa. Nem mondom, akinek itt villája van, amelyben diadalmasan kötekedhetik a hűvel, villája berendezve a legteljesebb komforttal, központi fűtéssel, hideg-meleg folyóvízzel, a garázsban állandóan rendelkezésre álló autóval, az itt boldog is lehet, távol a főváros zajától, főként szerető családjában. De mindezek nélkül csak dermesztő hideg és valami furcsa *melankólia borul az egész tájra*, mely e karácsony előtti hetekben inkább úgy hat, mint egy nagy festő vászna, megkomponálva és megtestesítve a legkövetesebb művészettel.

Hát itt, a Páfrány-uton, az 5. szám alatti villájában él *kövesgyüri lovag Freystädler Jenő pasá*, abban a megkapó *splendíd izoláltonban*, amelyre csak angol főurak lehetnek képesek. A ház maga, melynek fekete vasrácsos kapuja felől még a szám is hiányzik, úgy van nekitámasztva egy hegyoldalnak, mintha védekezne ellene, hogy rá ne düljön. A kert mélyén, széles lépcső vezet a földszintes villáig, melynek jobbról, a konyha felől van az egyik bejárata, a másik, a főbejárata baloldalt van elhelyezve. A konyha bejáratnál egy kis *kutyából*, melynek lakója még annyi fáradságot sem vesz magának, hogy előbujjon az érkezésemre. Csak bentről, a meleg szalmazsup alól, ugat néhányat, nem rémisztésül, inkább alibijét igazolandó. És talán jelezve azt is, hogy a bejárat látogatók számára nem itt van, hanem a tulsó oldalon, amit egyébként a hirtelen előkerült inas közől is veieim.

És míg ő a házon belül jön a főbejárathoz, hogy ajtót nyisson, én megkerülöm a gondosan kitakarított kertet. Már az előszobában vagyok, már menekülnek a hatalmas fehér *csempekályhához*, melynek oldalán az aranyozott *kövesgyüri címer* díszleg. De ez a szép nagy kályha csak olyan *hideg*, mint az előszoba maga, melynek burztorza néhány aranyozott támlájú szék, hatalmas velencei tükör, jobbról balról angyalokkal, egy konzol és annak márványlapján egy mesterművi napoleoni ültőóra, mely rég elfelejtette jelezni az időt.

— A kegyelmes ur már várja a nagyságos urat, — mondja a fehérkesztyűs, fehér vállkabátos inas, — csak néhány percnyi türelmet kér,

Egy mozdulatot tesz, mellyel lesegítené a bundámat, de aztán hirtelen jobbat gondol. — Ne tessék levegni, itt nagyon hideg van, majd odabent!

A szíves felszólításnak készséggel engedek, még a kalapomat is felteszem, úgy járkálok az előszobában, amint kívárlatva megjelenik egy rokonszenves ur, szintén télikabátban és bemutalkozik:

— *Dolovcsák Rezső titkár*, tessék parancsolni!

És már bevezet az ajtón, mely az előszobából a szalonba nyílik. Egy percig még körülnézek. A mennyezeten, a falakon *friskók*, a padlón vastag szőnyeg, dusan aranyozott fotelek és török zsámolyok, pompás festmények, mindenféle *drága műkincsek*. De még mindig az a dermesztő hideg, mint az uton idáig, a kertben, az előszobában.

— Itt tessék letenni a kabátot — mondja a titkár előzékenyen — odabent meleg van.

A villa harmadik szobájában, *ez a dolgozó*, íróasztala előtt ülve, felülözve *talpig feketeben*, fogad Freystädler Jenő lovag, akit régen láttam és emlékezetemben még mindig úgy él, amint végighajtja aranyozott szer számú fekete paripát az Andrássy-uton, a Stefánián, vagy egyfoglalva angol *cab-jében*, az egyellen, mely Budapestten létezett, jön haza a kora reggeli órákban sétalovaglásairól és portások, inasok sorfala között bevonul *Museum-utcai palotájába*. És ugyis, amint ott *ült egyedül* színházi, operai előadásokon, frakkban, fehér nyakkendővel, a legelső prosceniumpáholban, melynek ajtaja előtt livrés inasa silbakolt. A köztudatban úgy él, mint a leggazdagabb pesti polgár, legfeljebb ha a Káossik-vagyon ért fel az övéhez. És ami az egész jelenséget még érdekesebbé tette, hogy mindig egyedül járt, *soha senkit nem láttak a társaságában*, amint hogy *soha semmi bizonyosat* nem tudtak róla. A fővárosnak egy egész külön és rejtélyes színtöltje volt a fiatal Freystädler lovag, akit senki sem ismert, de ha közben gyalog jött végig az utcán, csaknem *mindenki megfordult utána*. Nem tudtak róla semmit azon túl, mint hogy *végtelesen gazdag* és teljesen elvonult életet él és hogy művelt, tanult ember, aki csak oly járatos irodalomban, művészetben, a politika utvesztőiben, mint a sport valamennyi ágában. Freystädler Jenőt viszont nem érdekelte az emberek vélekedése felőle, még csak *nem is feszelegte*, mert úgy tudott ülni a hintóiban, melyek mint a bölcsök ringottak vele, egyedül színházi páholokban, hogy egész tömegekből nem látott, nem vett észre senkit.

Talán ez is hozzájárul, hogy e messzi távolban fizikailag semmit sem változott. Karcos, rugalmas figura, a rövid fekete bajuszában, a fekete hajában nincs egyetlen ősz szál. Minden mesterkéltég nélkül előkelő és *lekötelezően udvarias*, amint üdvözlésemre elem siet.

— Örülök, hogy személyesen is megismerhetem — mondja —, hiszen látásból régen ismerjük egymást. Tessék helyet foglalni, talán itt a legjobb, a kályha mellett...

Mert már kitalálta, hogy fázom és a széket odatolva a kályha elé, ami egy egész *kis petróleumkályha*, nem is teljesen szagtalan, akkora, mint egy jófajta gallérdoboz. És mindjárt meg is kérdezi, mivel lehet a szolgálatomra?

— Azt szeretném tudni — mondom —, hogyan helyezkedik el Excellenciád ebben a bánatos világban?

Nem kétséges: *az első eset*, hogy *ujszágróval kerül szembe*, hogy válaszolni illenek egy kérdésre. Még csak lélekbuvárnak sem kell lenni annak a megállapításához, hogy *szüneted e kérdéstől*, az egész látogatástól, annak ellenére, hogy fel van készülve rá, tehát még vártatlanul sem éri. De még mindig nem érti, hogy mit is akarok tőle?

— Hát kérem — mondja némi habozás után —, ami engem illet, azon a tiszteleten kívül, melyet látogatása szerez, a legszivebben azt venném, ha rólam nem írának semmit. Aztán meg, tessék elhinni, én nem is tudok mondani semmit, ami... or nagy és híres emberek nap nap után elmondják legjobb véleményüket. Magam is csak ebből, ezekből tájékozodom, nézze ezt a temérdek

ujságot.

Az íróasztalán hegyén-hátán *francia, magyar angol lapok*, ezeket olvassa, Páfrány-uti magányában.

— Végigtanulmányozva a világtörténelmet — így folytatja —, könnyű megállapítani, hogy minden századnak meg volt és meg van a maga nagy nyomorúsága. Fáj dalom, ennek a mienknek is. Persze, vannak szerencsés emberek, akik a nagy küzdelmeket kiparirozzák. Nekünk ez nem sikerült! Hogy egy közkeletű megállapítással éljek, mi vagy későn, vagy korán születünk. Mit is lehetne tenni ebben az elhelyezkedésben mást, mint várni jobb időkre? Talán eljönnek! Ami egyaránt sujt mindnyájunkat, az a rettenetes ház- és földadó, hogy a vagyonválságról ne is beszéljek. Hát nehéz, kérem, nem könnyű senkinek...

— És hogy él Excellenciád?

— Mint idáig, teljes visszavonultságban, ami nekem nem új, hisz így éltem mindig. Naponta bemegyek a városba, de itt kint lakom, nézze csak, milyen szép itt.

És az ablak felé fordulva, egy félkört ír le kinyújtott karjával a hólepte tájékat jelezve.

— Óh, itt nagyon szép és jól megvan az ember! — ismétli.

— És azontul? Nem jár sehová? Operába, színházba?

— Nem, éppen mivel itt lakom. Ez a vi-

Kellemes ünnepeket!

Diana rosborros

dék, ez a táj, a könyveim, a képeim betöltik az életemet és közöttük jól megvagyok. Azután mint egy mindentől elvonatkozott ember, ő érdeklődik:

— A gazdasági helyzet vajon erősen sujtja az írókat, művészeket is?

Láthatólag meg van lepve, amikor elmondom, hogy manapság egy képet nem lehet eladni és karácsony előtt majd minden magán-színház bezárt.

— Mindez nagyon szomorú — mondja —, de reméljük, jobb világ lesz csakhamar és minden, ami, rossz, az véget ér.

Ezt biztos, legelsőbban az interjúmra érti és bár tartóztatna még, bucsuzom. Anál is inkább, mert közben a titkár is megjelent, az arcán a meglepetés félreismerhetetlen jelével, mivel nincs hozzá szokva ilyen *hosszu látogatáshoz*, látogatásokhoz egyáltalán.

— Hogy a színházra térjek át — mondja Freystädler lovag egész a küszöbön kisérve —, ha majd valami nagyon szép, érdekes darabot játszanak és nem kerül különösebb fáradságába, kérem, telefonáljon rám, akkor nem bánom, elmegyek.

Megígértem. Ezzel sietek vissza a Páfrány-utról, haza a városba. Már a Nagyhídnál vagyok megint és lesem a villamost, mely jégvirágos ablakaival, kigyult lámpásával egyre közeledik az elhagyott állomás felé...

A NÉVTELEN CSALÁDAPA ÉS A NÉVTELEN CSALÁDANYA

Irta SIPŐCZ JENŐ dr.

Budapest székesfőváros polgármestere

A világháború hőseivel szemben úgy rójjuk le kegyeletünket és hálaikat, hogy a névtelen katona sírját megkoszorozzuk. Nagyon szép és mély gondolat öltött testet akkor, mikor a hősi küzdelmek emlékét a névtelen katona kultuszával örökítették meg a világháboruban résztvevő nemzetek. Az emberiség emlékezetéből kiestek mindig azok, kik eltűntek a névtelenségben, az ismeretlenségben. A ragyogó név, az országos hír, vagy az egész világ tisztelete és bámulata jelentette eddig a maradandó dicsőséget, a történelmi halhatatlanságot. Most a névtelenséget, az ismeretlenséget emelték piedesztálra általános hódolattal. Olyanok emlékét örökítették meg a nemzeti dicsőség dicsfényével, akiknek életével nevük is elveszett, az emberi világból úgy hullottak ki, hogy a meghozott áldozaton kívül utánuk egyetlen adat sem maradt.

Nem ismerjük a névtelen katonák nevét, sem pedig életük történetét, nem tudunk róluk semmit, mégis ismerjük sorsukból azt, ami a legszebb volt, ami méltó az utókor örök hálájára; a névtelen katonák az életüket adták a nemzet nagy próbatételén. A hadvezér történelmet csinál, dicsőségét följegyzik az utódok, a hirnév lelkesíti, a siker biztatja. Van emberi értelmű küzdelmének, hősiességének. A névtelen katona a kötelességet teljesítette annak reménye nélkül, hogy hősiességéért, áldozatáért megkapja valaha az emberi jutalmat. Bizonyára nem várt, nem remélt semmit, mégis megáll emberül a vérzivatarban, a rettenetes gáton. Az életét rakta arra az oltárra, amiről csak az Isten tudott. Ha a hősiességben lehet fokozat, akkor

ez a hősiesség a csuca a hősi erényeknek.

Szinte emberfölkötti ez az áldozat, mégis sokan voltak ezek a névtelen katonák, dandárok, sőt seregek teltek ki belőlük. Ezek példájával lehet csak megvilágítani valójában az emberi erények szépségét, a lelki erők fenségét a mai időkben. A nemzet hősi küzdelme nem ért véget a világháborúval, ma is tart a kárpáti csata, csak más változatban, a harcok és szenvedések más területén. Ma is küzdünk a nemzeti létért, az ezeréves ország fennmaradásáért minden erőnk megfeszítésével, hitünk és reményünk hősi hevületével. A küzdelem nem véres, de azért hasonló áldozatot, hasonló erényeket követel. A kitartás, a kötelességteljesítés ma is olyan sorsdöntő, mint egykor a duklai és uzsoki szorosoknál.

A boldogemlékü nagy magyar államférfi, Apponyi Albert egyik nevezetes genfi beszédében a névtelen magyar adófizetőre hivatkozott. Joggal tette, a magyar polgár ezt a nevet érdemelte ki az állammal szemben tanúsított kötelességteljesítésével. Nehéz válságos időkben meghozta a maga anyagi áldozatát, hogy segítse, támogassa, fenntartsa a magyar állami életet. Ugyanígy elismerés illeti meg azért a kötelességteljesítésért is, amellyel a városi közületnek adja meg az anyagi eszközöket. A névtelen polgár az állampolgári kötelességeken kívül még sok olyan kötelességet teljesít, melyért megérdemli az erényekért kijáró tiszteletet.

A névtelen adófizető egyuttal névtelen családapa, vagy névtelen testvér. A mai viszonyok között, e válságos időkben